

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

દાદર અને નગરના એડમિનિસ્ટ્રેટર યુનિયન ટેરિટરી હવેલી

વિરુદ્ધ

ગુલાબિયા એમ. લેડ

(ફોજદારી અપીલ નંબર ૩૯૩૩/૨૦૧૦)

૨૮/૦૪/૨૦૧૦

[આર. વી. રવીન્દ્રન અને આર. એમ. લોધા, ન્યાયમૂર્તિઓ]

સેવા કાયદો-શિસ્તની કાર્યવાહી-સજા-લાદવી-સંયુક્ત તપાસમાં ગુનેગારોને અલગ અલગ સજા-માલિકી-હાથ ધરવામાં આવી:જો સહ-દોષિતોની જવાબદારીઓ અને ફરજો અલગ હોય અથવા જ્યાં વિશિષ્ટ લક્ષણો અસ્તિત્વમાં હોય-આરોપોની સમાનતા સજા લાદવા માટે નિર્ણાયક પરિબળ નથી-હકીકતો પર, તાત્કાલિક કેસ સજા આપવામાં ભેદભાવનો કેસ નથી-

અપીલકર્તા પર લાદવામાં આવેલી દૂર કરવાની સજા-દોષિત તેની સામે સાબિત થયેલા ગેરવર્તણૂક સાથે સુસંગત છે.

ન્યાયિક સમીક્ષા-શિસ્તની બાબતોનો વ્યાપ-યોજાયો:ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અદાલત સજા લાદવાના સંબંધમાં શિસ્ત અધિકારી/અપીલ અધિકારી દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી વિવેકબુદ્ધિમાં દખલ કરી શકતી નથી, સિવાય કે આવી વિવેકબુદ્ધિ ગેરકાયદેસરતા અથવા ભૌતિક પ્રક્રિયાગત અનિયમિતતાથી પીડાય અથવા જે અદાલતના અંતઃકરણને આંચકો આપે.

પ્રતિવાદી (જમીન સુધારણા અધિકારીઓ) અને તેના બે ગૌણ કર્મચારીઓ સામે શિસ્તની તપાસ શરૂ કરવામાં આવી હતી. સંયુક્ત તપાસ બાદ તપાસ સત્તામંડળે પોતાનો અહેવાલ શિસ્ત સત્તામંડળને સુપરત કર્યો હતો. તમામ ગુનેગારોને સેવામાંથી દૂર કરવાના મોટા દંડ સાથે લાદવામાં આવ્યા હતા.વિભાગીય અપીલમાં, પ્રતિવાદી-મૃત્યુદંડને દૂર કરવાની સજાને સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું, જ્યારે બે સહ-મૃત્યુદંડની સજામાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો. એટલે કે એકને ફરજિયાત નિવૃત્તિ સાથે સજા કરવામાં આવી હતી જ્યારે બીજાને સંચિત અસર સાથે પાંચ તબક્કાઓ દ્વારા પગારના નીચલા તબક્કામાં ઘટાડવાની સજા આપવામાં આવી હતી.

પ્રતિવાદીએ કેન્દ્રીય વહીવટી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ આ આદેશને પડકાર્યો હતો.ટ્રિબ્યુનલે ચુકાદો આપ્યો હતો કે પ્રતિવાદીને જુદી જુદી સજાનો ચુકાદો ભેદભાવપૂર્ણ હતો.ટ્રિબ્યુનલના આદેશને પડકારતી અરજી હાઈકોર્ટ દ્વારા રદ કરવામાં આવી હતી.એટલે વર્તમાન અપીલ.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે ઠેરવેલ કે:

૧.૧ ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, ઉચ્ચ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ શિસ્ત સત્તામંડળ દ્વારા અને/અથવા સજા લાદવાના સંબંધમાં અપીલ સત્તામંડળ દ્વારા કરવામાં આવેલી વિવેકબુદ્ધિમાં દખલ કરી શકતી નથી, સિવાય કે આવી વિવેકબુદ્ધિ ગેરકાયદેસરતા અથવા ભૌતિક પ્રક્રિયાગત અનિયમિતતાથી પીડાય અથવા જે અદાલત/ટ્રિબ્યુનલના અંતઃકરણને આંચકો આપે. શિસ્ત સત્તામંડળ અથવા અપીલ સત્તામંડળ દ્વારા સજા લાદવામાં વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ ગેરવર્તણૂકની ગંભીરતા, ભૂતકાળની વર્તણૂક, ગુનેગારને સોંપવામાં આવેલી ફરજોની પ્રકૃતિ, ગુનેગાર જે પદ ધરાવે છે તેની જવાબદારી, અગાઉનો દંડ, જો કોઈ હોય તો અને તે કામ કરે છે તે વિભાગ અથવા સંસ્થામાં જાળવવા માટે જરૂરી શિસ્ત જેવા ઘણા પરિબલો પર આધારિત છે.સામાન્ય રીતે અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ હકીકતોના પુનઃમૂલ્યાંકન પર તેના અભિપ્રાયને બદલશે નહીં.

બી. સી. ચતુર્વેદી વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્યો (૧૯૯૫) ૬ એસ. સી. સી. ૭૪૯; ડાયરેક્ટર જનરલ, આર. પી. એફ. અને અન્યો વિરુદ્ધ સી. એચ. સાઈ બાબુ (૨૦૦૩) ૪ એસ. સી. સી. ૩૩૧; ચેરમેન અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, યુનાઈટેડ કોમર્શિયલ બેંક અને અન્યો વિરુદ્ધ પી. સી. કક્કર (૨૦૦૩) ૪ એસ. સી. સી. ૩૬૪; યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ એસ. એસ. આહલુવાલિયા (૨૦૦૭) ૭ એસ. સી. સી. ૨૫૭; મેદાલય રાજ્ય અને અન્યો વિરુદ્ધ મેક્કેન સિંહ એન. મરાઠ (૨૦૦૮) ૭ એસ. સી. સી. ૫૮૦ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

(૧.૨) સજા લાદવાની બાબતમાં જ્યાં એકથી વધુ ગુનેગારો સામે સંયુક્ત શિસ્ત તપાસ હાથ ધરવામાં આવે છે, તે જ અથવા આરોપોની સમાનતા નિર્ણાયક નથી પરંતુ નિર્ણય લેવામાં ઉપર નોંધાયેલા ઘણા પરિબલો મહત્વપૂર્ણ હોઈ શકે છે. જ્યાં સુધી સજા આપવાની વાત છે ત્યાં ફરજોની પ્રકૃતિ અથવા જવાબદારીની માત્રામાં એક જ વિશિષ્ટ લક્ષણ તફાવત લાવી શકે છે. કાર્યવાહીની સંખ્યાબંધતા અને પુરાવાઓની ઓવરલેપિંગ ઉમેરણીને ટાળવા માટે, તમામ ગુનેગાર અધિકારીઓ સામે સંયુક્ત તપાસ હાથ ધરવામાં આવી શકે છે, પરંતુ જો સહ-દોષિતોની જવાબદારીઓ અને ફરજો અલગ હોય અથવા જ્યાં વિશિષ્ટ લક્ષણો અસ્તિત્વમાં હોય તો સાબિત થયેલા આરોપો પર અલગ સજા લાદવી અસ્વીકાર્ય હોઈ શકે નહીં. આવા કિસ્સામાં, પસંદગીયુક્ત અથવા અભેદ ભેદભાવનો કોઈ પ્રશ્ન રહેશે નહીં.

ટાટા એન્જિનિયરિંગ એન્ડ લોકોમોટિવ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ જીતેન્દ્ર પી. ડી. સિંહ અને અન્ય (૨૦૦૧) ૧૦ એસ. સી. સી. ૫૩૦; ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજ પાલ સિંહ જે. ટી. ૨૦૦૧ (પૂરક ૧) એસ. સી. ૪૪, વિશિષ્ટ.

(૧.૩) હાલનો કેસ સજા આપવામાં લેદભાવ દર્શાવતો નથી. પ્રથમ સ્થાને, પ્રતિવાદી અને અન્ય બે ગુનેગારોને એક જ ઘટનાના સંબંધમાં દોષી ઠેરવવામાં આવ્યા હોઈ શકે છે, પરંતુ પ્રતિવાદી અને અન્ય બે ગુનેગારો સામેના આરોપો સમાન અથવા નોંધપાત્ર રીતે સમાન હોવાનું કહી શકાતું નથી. આમ, ગેરવર્તણૂકના આરોપોમાં તફાવત હતો અને સંયુક્ત તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હોવા છતાં અને સામાન્ય પુરાવા હોવા છતાં ત્રણેય ગુનેગારોને સરખા પર મૂકી શકાયા ન હોત. બીજું, ટ્રિબ્યુનલ એ નોંધવામાં નિષ્ફળ ગયું કે પ્રતિવાદી એક મહત્વપૂર્ણ હોદ્દો ધરાવે છે અને સહ-પ્રતિનિધિઓ માત્ર તેના ગૌણ અધિકારીઓ હતા અને તેઓએ તેની સૂચનાઓનું પાલન કર્યું હતું. તેથી, પ્રતિવાદી અને બે સહ-પ્રતિનિધિઓને સમાન રીતે મૂકવામાં આવ્યા હોવાનું કહી શકાતું નથી. ત્રીજું, ટ્રિબ્યુનલે એક ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ પાસાની અવગણના કરી હતી કે, અપીલીય સત્તામંડળે પણ સહ-સજાઓના કેસને વિભાગીય અપીલની જેમ સમાન રીતે ગણ્યો નથી, એકને આપવામાં આવેલી દૂર કરવાની સજાને ફરજિયાત નિવૃત્તિમાં સુધારવામાં આવી હતી જ્યારે બીજાને આપવામાં આવેલી સજાને સંચિત અસર સાથે પાંચ તબક્કાઓ સુધી પગારના નીચલા તબક્કામાં

ઘટાડવામાં સુધારવામાં આવી હતી.આમ, અન્ય બે સહ-સજાઓ સાથે પણ સજા આપવામાં કોઈ સમાનતા નહોતી.

૧.૪ જમીન સુધારણા અધિકારી હોવાના કારણે પ્રતિવાદી કબજાના અધિકારો આપવા અને સરકારી જમીનના સંદર્ભમાં કબજાના અધિકારોની ગેરકાયદેસર મંજૂરી માટેના નિયમો હેઠળ અધિકૃત અધિકારી હતો, તે તે જ હતો જે સંપૂર્ણપણે જવાબદાર હતો.તપાસ અહેવાલમાં મળેલા તથ્યો અને નોંધાયેલા તારણો પર, દૂર કરવાની સજા પ્રતિવાદી સામે સાબિત થયેલા ગેરવર્તણૂક સાથે સુસંગત નથી એમ ન કહી શકાય અને ઉચ્ચ અદાલતે ટ્રિબ્યુનલના આદેશમાં દખલ કરવી જોઈએ.

કેસ કાયદાના સંદર્ભો

- (૨૦૦૧) ૧૦ એસસીસી ૫૩૦ — ભિન્નતા દર્શાવી — પેરા ૬
- જેટી ૨૦૦૧ (સપ્લ. ૧) એસસી ૪૪ — ભિન્નતા દર્શાવી — પેરા ૬
- (૧૯૯૫) ૬ એસસીસી ૭૪૯ — સંદર્ભ તરીકે ઉલ્લેખિત — પેરા ૮
- (૨૦૦૩) ૪ એસસીસી ૩૩૧ — સંદર્ભ તરીકે ઉલ્લેખિત — પેરા ૯
- (૨૦૦૩) ૪ એસસીસી ૩૬૪ — સંદર્ભ તરીકે ઉલ્લેખિત — પેરા ૧૦
- (૨૦૦૭) ૭ એસસીસી ૨૫૭ — સંદર્ભ તરીકે ઉલ્લેખિત — પેરા ૧૧
- (૨૦૦૮) ૭ એસસીસી ૫૮૦ — સંદર્ભ તરીકે ઉલ્લેખિત — પેરા ૧૨

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન:સિવિલ અપીલ નંબર ૩૯૩૩/૨૦૧૦.

રિટ પિટિશન નંબર ૫૨૧૯/૨૦૦૮ માં બોમ્બે હાઈકોર્ટના
૦૧/૧૨/૨૦૦૮ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે પી. પી. મલ્હોત્રા, એ. એસ. જી., કૃષ્ણ કુમાર, રેખા
પાંડે, ડી. એસ. માહરા અને સુદર્શન સિંહ રાવત.

પ્રતિવાદી માટે આશા ગોપાલન નાયર.

કોર્ટનો ચુકાદો આર. એમ. લોધા, જસ્ટિસ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

૧. પરવાનગી મંજૂર.

૨. આ અપીલમાં વિશેષ રજા દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલો પ્રશ્ન છે:તપાસ
સત્તામંડળના અહેવાલની વિચારણા પર, જેમાં પ્રતિવાદીનું ગેરવર્તણૂક સાબિત
થયું છે અને નિયત પ્રક્રિયાને અનુસર્યા પછી શિસ્ત સત્તામંડળે તેને સેવામાંથી દૂર
કરવાનો આદેશ આપ્યો છે અને તે આદેશ સામેની
વિભાગીય અપીલ અપીલ સત્તામંડળ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી છે, શું કેન્દ્રીય
વહીવટી ટ્રિબ્યુનલને વિભાગીય અપીલમાં સહ-દોષિતોને ઓછી સજા આપવામાં
આવી હતી અને અપીલકર્તાને સમગ્ર બાબત પર પુનર્વિચાર કરવા અને
પ્રતિવાદીને સહ-દોષિતો સાથે કરવામાં આવેલી સમાન વર્તણૂક આપવાનો
નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

૩. ગુલાબિયા એમ. લાડ-પ્રતિવાદી-જમીન સુધારણા અધિકારી-૧, દાદરા અને નગર હવેલી તરીકે તા.૧૪/૧૦/૧૯૯૭ થી તા.૨૭/૦૪/૧૯૯૮ ના સમયગાળા માટે કામ કરતી વખતે કથિત રીતે સર્વેક્ષક આર. કે. કાપડી પાસેથી સર્વેક્ષણ કરાવીને અને દાદરા અને નગર હવેલી જમીન સુધારણા નિયમન, ૧૯૭૧ (ટૂંકમાં, "નિયમો") હેઠળ સૂચવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના, ગામ અથોલામાં આવેલી સરકારી જમીન પર કબજો કરવાના અધિકારો કથિત રીતે પાંચ વ્યક્તિઓને આપ્યા હતા. સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ (વર્ગીકરણ, નિયંત્રણ અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૬૫ના નિયમ ૧૪ હેઠળ તેમની સામે શિસ્તની તપાસ શરૂ કરવામાં આવી હતી. તેમના પર સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ (કંડક્ટ) રૂલ્સ, ૧૯૬૪ના નિયમ ૩ હેઠળ ગેરવર્તણૂકનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. અન્ય બે કર્મચારીઓ, સર્વેયર આર. કે. કાપડી અને પી. એન. વિનોદ, પટેલ તલાટીને પણ તે પાંચ વ્યક્તિઓને સરકારી જમીન પર કબજો કરવાના ગેરકાયદેસર અધિકારો આપવાના સંબંધમાં શિસ્તની તપાસનો સામનો કરવો પડ્યો હતો. આર. કે. કાપડી પર પ્રતિવાદી સાથે સાંઠગાંઠ કરવા અને પ્રક્રિયાનું પાલન ન કરીને અને નિયમો હેઠળ જરૂરી દસ્તાવેજી પુરાવાઓની ચકાસણી કર્યા વિના અને કાયદાનું ખુલ્લું ઉલ્લંઘન કરીને કોઈ પણ સત્તા વિના નવા પ્લોટ નંબર સોંપવા બદલ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. જ્યાં સુધી પી. એન. વિનોદની વાત છે, તેમના પર પ્રતિવાદી સાથે સાંઠગાંઠ કરવા અને અરજદારોની ગેરહાજરીમાં દરેક અરજદારના શપથ પર

પોતાના હસ્તાક્ષરમાં નિવેદન તૈયાર કરવા અને પટેલ તલાટી તરીકે તેમના સત્તાવાર પદનો દુરુપયોગ કરવા બદલ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

જ. પ્રતિવાદી અને અન્ય બે ગુનેગારો, આર. કે. કાપડી અને પી. એન. વિનોદ સામે સંયુક્ત તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી. ત્રણેય ગુનેગારોએ પોતાનો બચાવ અલગથી રજૂ કર્યો હતો અને તેમના તરફથી કોઈ ગેરવર્તણૂકનો ઇનકાર કર્યો હતો. તપાસ સત્તામંડળે બચાવ પક્ષના લેખિત નિવેદનને ધ્યાનમાં રાખીને, તપાસ દરમિયાન રજૂ કરાયેલા પુરાવા અને રજૂઆત અધિકારી અને ગુનેગારોને સાંભળ્યા પછી પોતાનો અભિપ્રાય નોંધ્યો હતો કે આરોપો સાબિત થયા હતા અને શિસ્ત સત્તામંડળને તેનો અહેવાલ સુપરત કર્યો હતો. શિસ્ત સત્તામંડળ (વહીવટકર્તા, દમણ અને દીવ અને દાદરા અને નગર હવેલી) એ પ્રતિવાદીને તપાસ અહેવાલ આપ્યો અને ખુલાસો માંગ્યા પછી, ૨૩/૦૪/૨૦૦૪ ના આદેશ દ્વારા તેને સેવામાંથી હટાવવાનો મોટો ઇંડ ફટકાર્યો. અન્ય બે ગુનેગારો માટે, શિસ્ત સત્તામંડળ કમિશનર/સચિવ (નાણાં), દમણ અને દીવ અને દાદરા અને નગર હવેલી હતું અને ઉપરોક્ત શિસ્ત સત્તામંડળે તપાસ અહેવાલ આપ્યા પછી અને તેમનો ખુલાસો માંગ્યા પછી, તેમને બે અલગ-અલગ આદેશો દ્વારા સેવામાંથી દૂર કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો.

પ. પ્રતિવાદીએ અપીલીય સત્તામંડળ સમક્ષ ૨૩/૦૪/૨૦૦૪ તારીખના સજ્જના આદેશ સામે વિભાગીય અપીલ દાખલ કરી હતી પરંતુ ઉપરોક્ત અપીલ ૦૮/૦૩/૨૦૦૬ પર ફગાવી દેવામાં આવી હતી. જ્યાં સુધી અન્ય બે

ગુનેગારોની વાત છે, તેમની વિભાગીય અપીલને આંશિક રીતે મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.આર. કે. કાપડીને હટાવવાની સજાને અપીલીય સત્તામંડળ દ્વારા ૨૩/૦૪/૨૦૦૪ ની અસર સાથે ફરજિયાત નિવૃત્તિમાં સુધારવામાં આવી હતી જ્યારે પી. એન. વિનોદને આપવામાં આવેલી સજાને સંચિત અસર સાથે પાંચ તબક્કાઓ દ્વારા પગારના નીચલા તબક્કામાં ઘટાડવામાં આવી હતી.

૬. ૨૩/૦૪/૨૦૦૪ તારીખના સજાના આદેશની, જેની અપીલીય સત્તામંડળ દ્વારા વિભાગીય અપીલમાં પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી, ૦૮/૦૩/૨૦૦૬ તારીખના આદેશને પ્રતિવાદી દ્વારા સેન્ટ્રલ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ, બોમ્બે બેન્ચ, મુંબઈ (ટૂંકમાં, "ટ્રિબ્યુનલ") સમક્ષ વિવિધ આધારો પર પડકારવામાં આવ્યો હતો.ટ્રિબ્યુનલે પ્રતિવાદીની દલીલ સ્વીકારી હતી કે સજા લાદવાની બાબતમાં તેની સાથે ભેદભાવ કરવામાં આવ્યો છે.ટ્રિબ્યુનલે તેના તારીખના ૨૨/૦૬/૨૦૦૭ ના આદેશ દ્વારા મૂળ અરજીને મંજૂરી આપી હતી અને જણાવ્યું હતું કે સમાન રીતે મૂકવામાં આવેલી વ્યક્તિઓ સાથે અલગ વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો છે અને પ્રતિવાદીને દૂર કરવાની આત્યંતિક સજા માટે અલગ કરીને અલગ સજા આપવામાં વર્તમાન અપીલકર્તાની કાર્યવાહીને ટકાવી શકાતી નથી.આ સંબંધમાં ટ્રિબ્યુનલે આ અદાલતના બે નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં ટાટા એન્જિનિયરિંગ એન્ડ લોકોમોટિવ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ જીતેન્દ્ર પી. ડી. સિંહ અને અન્ય અને યુપી રાજ્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજ પાલ સિંહનો સમાવેશ થાય છે.

૭. વર્તમાન અપીલકર્તાએ ટ્રિબ્યુનલના આદેશને બોમ્બે હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ પિટિશન દાખલ કરીને પડકાર્યો હતો પરંતુ તે ૦૧/૧૨/૨૦૦૮ પર ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો. ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે સત્તાવાળાઓએ સહ-આદેશોના સંદર્ભમાં અપીલીય સત્તામંડળ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોને પડકાર્યા ન હોવાથી, ટ્રિબ્યુનલના આદેશમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની માંગ કરવામાં આવી નથી.

૮. શિસ્તની બાબતોમાં ન્યાયિક સમીક્ષાનો અવકાશ આ અદાલત સમક્ષ વારંવાર વિચારણા માટે આવ્યો છે.આમાંના કેટલાક નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કરવો યોગ્ય છે.બી. સી. ચતુર્વેદી વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્યોના કેસમાં આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો:

“૧૮. ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિની સમીક્ષા એ સ્થાપિત કરશે કે શિસ્ત અધિકારી અને અપીલ પર અપીલ અધિકારી, હકીકત શોધનાર અધિકારી હોવાથી, શિસ્ત જાળવવાના દૃષ્ટિકોણથી પુરાવાને ધ્યાનમાં લેવાની વિશેષ સત્તા ધરાવે છે.ગેરવર્તણૂકની તીવ્રતા અથવા ગંભીરતાને ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય સજા લાદવાની વિવેકબુદ્ધિ સાથે તેમને રોકાણ કરવામાં આવે છે.ઉચ્ચ અદાલત/ટ્રિબ્યુનલ, ન્યાયિક સમીક્ષાની શક્તિનો ઉપયોગ કરતી વખતે, સામાન્ય રીતે દંડ પર તેના પોતાના નિષ્કર્ષને બદલી શકતી નથી અને અન્ય કોઈ દંડ લાદતી નથી.જો શિસ્ત અધિકારી અથવા અપીલ અધિકારી દ્વારા લાદવામાં આવેલી સજા

હાઈકોર્ટ/ટ્રિબ્યુનલના અંતઃકરણને આંચકો આપે છે, તો તે રાહતને યોગ્ય રીતે ઢાળશે, ક્યાં તો શિસ્ત/અપીલ અધિકારીને લાદવામાં આવેલા દંડ પર પુનર્વિચાર કરવા અથવા મુકદ્દમાને ટૂંકો કરવા માટે નિર્દેશ આપશે, તે પોતે, અપવાદરૂપ અને દુર્લભ કિસ્સાઓમાં, તેના સમર્થનમાં નક્કર કારણો સાથે યોગ્ય સજા લાદશે.”

૯. ડાયરેક્ટર જનરલ, આર. પી. એફ. અને અન્યો વિરુદ્ધ સી. એચ. સાઈ બાબુ કેસમાં, આ અદાલતે કાનૂની સ્થિતિ આ રીતે વ્યક્ત કરી હતી:

“૬. ... સામાન્ય રીતે, શિસ્ત અધિકારી દ્વારા લાદવામાં આવેલી સજાને ઉચ્ચ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ખતેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં, સિવાય કે યોગ્ય કેસોમાં, તે પણ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા પછી કે લાદવામાં આવેલી સજા ગંભીર અથવા આઘાતજનક રીતે અપ્રમાણસર છે, જેમાં સામે સાબિત થયેલા આરોપોની પ્રકૃતિ, ભૂતકાળની વર્તણૂક, અગાઉ લાદવામાં આવેલ દંડ, તેમની સંવેદનશીલતા, અપેક્ષિત ચોકસાઈ અને જાળવવા માટે જરૂરી શિસ્તને યોગ્ય ધ્યાનમાં રાખીને સોંપવામાં આવેલી ફરજોની પ્રકૃતિ અને સંબંધિત વિભાગ અથવા સંસ્થા કે જેમાં સંબંધિત ગુનેગાર વ્યક્તિ કામ કરે છે તેની તપાસ કર્યા પછી.”

૧૦. યુનાઈટેડ કોમર્શિયલ બેંકના ચેરમેન અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને અન્યો વિરુદ્ધ પી. સી. કક્કરના કેસમાં, આ અદાલતે કાનૂની સ્થિતિનો સારાંશ નીચેના શબ્દોમાં આપ્યો હતો:

"૧૧. આ તમામ નિર્ણયોમાં વણાયેલો સામાન્ય તર્ક એ છે કે અદાલતે વહીવટકર્તાના નિર્ણયમાં ત્યાં સુધી દખલ કરવી જોઈએ નહીં જ્યાં સુધી તે અતાર્કિક ન હોય અથવા પ્રક્રિયાગત અયોગ્યતાથી પીડાતો ન હોય અથવા અદાલતના અંતરાત્માને આંચકો આપનારો ન હોય, એટલે કે તર્ક અથવા નૈતિક ધોરણોની અવગણના કરતો હોય. વેડન્સબરી કેસ [(૧૯૪૭) ૨ All ER ૬૮૦ (CA)] માં જે જણાવવામાં આવ્યું છે તે જોતાં અદાલત વહીવટકર્તા માટે ખુલા વિકલ્પોમાંથી તેણે કરેલી પસંદગીની શુદ્ધતામાં જશે નહીં અને અદાલતે પોતાનો નિર્ણય વહીવટકર્તાના નિર્ણયની જગ્યાએ લાદવો જોઈએ નહીં. ન્યાયિક સમીક્ષાની વ્યાપ્તિ નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયામાં રહેલી ખામી સુધી મર્યાદિત છે, નિર્ણય સુધી નહીં.

૧૨. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જ્યાં સુધી શિસ્ત સત્તાધિકારી અથવા એપેલેટ ઓથોરિટી દ્વારા લાદવામાં આવેલી સજા અદાલત/ટ્રિબ્યુનલના અંતરાત્માને હચમચાવી ન નાખે ત્યાં સુધી હસ્તક્ષેપ માટે કોઈ અવકાશ નથી. વધુમાં, મુકદ્દમાને ટૂંકાવવા માટે તે અપવાદરૂપ અને દુર્લભ કિસ્સાઓમાં, તેના સમર્થનમાં સચોટ કારણો નોંધીને યોગ્ય સજા લાદી શકે છે. સામાન્ય રીતે જો લાદવામાં આવેલી સજા ચોંકાવનારી રીતે

અપ્રમાણસર હોય તો શિસ્ત સત્તાધિકારી અથવા એપેલેટ ઓથોરિટીને લાદવામાં આવેલા દંડ પર પુનર્વિચાર કરવા નિર્દેશ આપવો યોગ્ય રહેશે.

૧૩. હાથ પરની મેટરમાં હાઈકોર્ટે કોઈ કારણ નોંધ્યું નથી કે, તેને સજા ચોંકાવનારી રીતે અપ્રમાણસર કેવી રીતે અને શા માટે લાગી. આ વિષય પર કોઈ ચર્ચા પણ કરવામાં આવી નથી. એકમાત્ર સમજી શકાય તેવું કારણ એમ.એલ. કેશવાની કેસમાં આપવામાં આવેલી સજા હતી. બલબીર ચંદ વિરુદ્ધ ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા લિમિટેડ [(૧૯૯૭) ૩ SCC ૩૭૧] માં આ અદાલત દ્વારા અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું તેમ, જો સહ-કસૂરવારને ઓછી સજા આપવામાં આવે તો પણ તે હસ્તક્ષેપ માટેનું ગ્રાઉન્ડ બની શકે નહીં. આક્ષેપો સંદર્ભિત રીતે અલગ હોવાથી આવી દલીલને માન્યતા આપવા માટે પણ ઉપલબ્ધ નહોતી."

૧૧. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ એસ. એસ. આહલુવાલિયામાં, આ અદાલતે કાનૂની સ્થિતિ નીચે મુજબ દોહરાવી હતી:

"૮.શિસ્તની કાર્યવાહીના પરિણામે દંડ લાદવાની બાબતમાં ન્યાયિક સમીક્ષાની વ્યાપ્તિ ખૂબ મર્યાદિત છે. અદાલત સજામાં ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરી શકે છે જો તેને સાબિત થયેલા આરોપોની સરખામણીમાં તે ચોંકાવનારી રીતે અપ્રમાણસર લાગે.....".

૧૨. સ્ટેટ ઓફ મેદાલય અને અન્ય વિરુદ્ધ મેકેન સિંહ એન. મારકમાં આ અદાલતે જણાવ્યું હતું:

"૧૪. સજા લાદવાની બાબતમાં, હસ્તક્ષેપ માટેનો અવકાશ ખૂબ જ મર્યાદિત છે અને અપવાદરૂપ કિસ્સાઓ સુધી મર્યાદિત છે. સજાની માત્રામાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે હાઈકોર્ટનું અધિકારક્ષેત્ર મર્યાદિત છે અને પૂરતા કારણો વિના તેનો ઉપયોગ કરી શકાય નહીં. હાઈકોર્ટ પાસે, જોકે યોગ્ય કેસમાં સજાની માત્રા અંગેના પ્રશ્ન પર વિચાર કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર છે, પરંતુ તેની ભૂમિકા મર્યાદિત છે. હવે એ સારી રીતે સ્થાપિત થઈ ગયું છે કે હાઈકોર્ટ, અનુચ્છેદ-૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓના ઉપયોગમાં, જ્યાં સુધી તેના માટે પૂરતા કારણો અસ્તિત્વમાં ન હોય ત્યાં સુધી સજાની માત્રામાં હસ્તક્ષેપ કરતી નથી. શિસ્ત સત્તાધિકારી અથવા એપેલેટ ઓથોરિટી દ્વારા લાદવામાં આવેલી સજા, જ્યાં સુધી અદાલતના અંતરાત્માને હચમચાવી ન નાખે સુધી, ન્યાયિક સમીક્ષાને પાત્ર હોઈ શકે નહીં. હાઈકોર્ટના વિવાદિત આદેશમાં સજાને શા માટે અપ્રમાણસર માનવામાં આવી તે અંગે કોઈ કારણો દર્શાવવામાં આવ્યા નથી. કારણો આપવામાં નિષ્ફળતા ન્યાયના ઈન્કાર સમાન છે. માત્ર એવું નિવેદન કે તે અપ્રમાણસર છે તે પૂરતું નથી."

૧૩. કાનૂની સ્થિતિ એકદમ સ્પષ્ટ છે કે ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, હાઈકોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલ શિસ્ત સત્તાધિકારી દ્વારા

અને/અથવા અપીલમાં એપેલેટ ઓથોરિટી દ્વારા સજા લાદવા અંગે ઉપયોગમાં લેવાયેલ વિવેકબુદ્ધિમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકે નહીં, જ્યાં સુધી આવી વિવેકબુદ્ધિ ગેરકાયદેસરતા અથવા ગંભીર પ્રક્રિયાગત અનિયમિતતાથી પીડાતી ન હોય અથવા જે અદાલત/ટ્રિબ્યુનલના અંતરાત્માને હચમચાવી દે તેવી હોય. શિસ્ત સત્તાધિકારી અથવા એપેલેટ ઓથોરિટી દ્વારા સજા લાદવામાં વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ ગેરવર્તણૂકની ગંભીરતા, ભૂતકાળનું વર્તન, કસૂરવારને સોંપવામાં આવેલી ફરજોનું સ્વરૂપ, કસૂરવાર જે હોદ્દો ધરાવે છે તેની જવાબદારી, અગાઉની પેનલ્ટી (જો હોય તો) અને તે જે વિભાગ અથવા સંસ્થામાં કામ કરે છે ત્યાં જાળવવાની શિસ્ત જેવા અનેક પરિબલો પર આધારિત છે. સામાન્ય રીતે અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ હકીકતોના પુનઃમૂલ્યાંકન પર પોતાનો અભિપ્રાય લાદશે નહીં. સજા લાદવાની બાબતમાં જ્યાં એક કરતાં વધુ કસૂરવાર સામે સંયુક્ત શિસ્ત તપાસ યોજવામાં આવી હોય, ત્યાં સમાન અથવા સમાન પ્રકારના આરોપો નિર્ણાયક હોતા નથી પરંતુ ઉપર નોંધ્યા મુજબ ઘણા પરિબલો નિર્ણય લેવામાં મહત્વપૂર્ણ હોઈ શકે છે. ફરજોના સ્વરૂપ અથવા જવાબદારીની માત્રામાં એક પણ વિશિષ્ટ વિશેષતા સજા આપવા બાબતે તફાવત લાવી શકે છે. કાર્યવાહીના ગુણાકાર અને પુરાવાઓના ઓવરલેપિંગને ટાળવા માટે, તમામ કસૂરવાર અધિકારીઓ સામે સંયુક્ત તપાસ હાથ ધરવામાં આવી શકે છે પરંતુ જો સહ-કસૂરવારની જવાબદારીઓ અને ફરજો અલગ હોય અથવા જ્યાં વિશિષ્ટ લક્ષણો અસ્તિત્વમાં હોય તો સાબિત થયેલા આરોપો પર અલગ સજા લાદવી

અમાન્ય ન હોઈ શકે. આવા કિસ્સામાં, પસંદગીના અથવા અન્યાયી ભેદભાવનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થશે નહીં. શું હાલનો કેસ સજા કરવામાં ભેદભાવ દર્શાવે છે? અમે એવું વિચારતા નથી. પ્રથમ સ્થાને, પ્રતિવાદી અને અન્ય બે કસૂરવારો એક જ ઘટનાના સંબંધમાં દોષિત ઠર્યા હોઈ શકે છે, એટલે કે પાંચ વ્યક્તિઓને સરકારી જમીન સંબંધિત ગેરકાયદેસર ઓક્યુપન્સી હકો આપવા માટે, પરંતુ પ્રતિવાદી અને અન્ય બે કસૂરવારો સામેના આરોપો સમાન અથવા નોંધપાત્ર રીતે સમાન હોવાનું કહી શકાય નહીં. પ્રતિવાદી સામેના આરોપનો સાર એ હતો કે લેન્ડ રિફોર્મ્સ ઓફિસર-1 તરીકે, તેણે સહ-કસૂરવાર આર.કે. કાપડી, સર્વેયર પાસે સર્વે કરાવીને અને રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયાને અનુસર્યા વિના બદલાનતથી પાંચ વ્યક્તિઓને સરકારી જમીનના ઓક્યુપન્સી હકો આપ્યા હતા. બીજી બાજુ, આર.કે. કાપડી સામેનો મુખ્ય આરોપ એ હતો કે, તેણે રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ જરૂરી દસ્તાવેજ પુરાવાઓની ચકાસણી કર્યા વિના અને પ્રક્રિયાને અનુસર્યા વિના નકશો તૈયાર કર્યો હતો અને કાયદાના ઉઘાડા ઉદ્ધંધનમાં કોઈ સત્તા વિના નવા પ્લોટ નંબર ફાળવ્યા હતા. પી.એન. વિનોદની વાત કરીએ તો, તેના પર મુખ્યત્વે આરોપ હતો કે તેણે અરજદારોની ગેરહાજરીમાં તેના પોતાના હસ્તાક્ષરમાં દરેક અરજદારોના સોગંદ પરના નિવેદનો તૈયાર કર્યા હતા અને તે રીતે પટેલ તલાટી તરીકેના તેના સત્તાવાર હોદ્દાનો દુરુપયોગ કર્યો હતો. આમ, ગેરવર્તણૂકના આક્ષેપોમાં ભિન્નતા હતી અને સંયુક્ત તપાસ હાથ

ધરવામાં આવી હોવા છતાં અને સામાન્ય પુરાવા હોવા છતાં ત્રણેય કસૂરવારોને સમાન ગણી શકાય નહીં.

૧૪. બીજું, ટ્રિબ્યુનલ એ નોંધવામાં નિષ્ફળ રહી કે, પ્રતિવાદી સંબંધિત સમયગાળા દરમિયાન લેન્ડ રિફોર્મ્સ ઓફિસર તરીકે મહત્વનો હોદ્દો ધરાવતા હતા અને રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ તેમને વિવિધ સત્તાઓ અને ફરજો સોંપવામાં આવી હતી. લેન્ડ રિફોર્મ્સ ઓફિસર તરીકે, પ્રતિવાદી રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ ઓક્યુપન્સી હકો આપવા માટે સત્તાવાર સત્તા ધરાવતા હતા. સહ-કસૂરવારો માત્ર તેમના તાબાના કર્મચારીઓ હતા અને તેઓએ તેમની સૂચનાઓનું પાલન કર્યું હતું. તેથી, હકીકતો અને સંજોગોમાં, પ્રતિવાદી અને બે સહ-કસૂરવારોને સમાન સ્થિતિમાં કહી શકાય નહીં.

૧૫. ત્રીજું, અને વધુ મહત્વનું એ કે, ટ્રિબ્યુનલ એક ખૂબ જ મહત્વના પાસાને નજરઅંદાજ કરી ગઈ કે એપેલેટ ઓથોરિટીએ પણ સહ-કસૂરવારો એટલે કે આર.કે. કાપડી અને પી.એન. વિનોદના કેસને એક સમાન ગણ્યા નથી, કારણ કે વિભાગીય અપીલમાં આર.કે. કાપડીને આપવામાં આવેલી નોકરીમાંથી દૂર કરવાની સજાને ફરજિયાત નિવૃત્તિમાં બદલવામાં આવી હતી જ્યારે પી.એન. વિનોદને આપવામાં આવેલી સજાને સંચિત અસર સાથે પાંચ તબક્કા દ્વારા પગારના નીચલા તબક્કા પર ઘટાડામાં સુધારવામાં આવી હતી. આમ, અન્ય બે સહ-કસૂરવારોને સજા આપવામાં પણ કોઈ સમાનતા નહોતી.

૧૬. ટ્રિબ્યુનલે આ અદાલતના બે નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો હતો. ટાટા એન્જિનિયરિંગ એન્ડ લોકોમોટિવ કંપની લિમિટેડમાં, આ અદાલતને હાઈકોર્ટના આદેશમાં દખલ કરવાનું કોઈ વ્યાજબી જણાતું નથી જેમાં નીચેનું તારણ નોંધવામાં આવ્યું હતું:

"જેમ કે એક જ ઘટનાના સંબંધમાં લગભગ સમાન આરોપો પર ત્રણ કામદારો ગેરવર્તણૂક માટે દોષિત ઠર્યા હતા, જોકે અલગ કાર્યવાહીમાં, અને એકને માત્ર એક મહિનાના સસ્પેન્શનની સજા કરવામાં આવી હતી, અને બીજાને લેબર કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણોના આધારે અને હાઈકોર્ટ અને સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પુષ્ટિ આપવામાં આવ્યા બાદ અંતે પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવ્યો હતો, જો અપીલકર્તાને એકલાને જ નોકરીમાંથી બરતરફ કરવાની સજા માટે પસંદ કરવામાં આવે તો તે ન્યાયનો ઇનકાર હશે."

અમને ડર છે કે, ટાટા એન્જિનિયરિંગ એન્ડ લોકોમોટિવ કંપની લિમિટેડ હાલના કેસની હકીકતોને લાગુ પડતી નથી.

૧૭. તેવી જ રીતે, રાજપાલ સિંહમાં આ અદાલતનો નિર્ણય હાલના કેસને લાગુ પડતો નથી. તેમાં એવું જાણવા મળ્યું હતું કે કસૂરવારો સામે સાબિત થયેલા આરોપો સમાન અને સરખા હતા. કોઈ ભિન્નતા જોવા મળી ન હતી અને તેથી, એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે, શિસ્ત સત્તાધિકારી માટે અલગ અલગ કસૂરવારો માટે અલગ અલગ સજા લાદવાનું ખુલ્લું નહોતું. હાથ પરના કેસમાં, અમે ઉપર

પહેલેથી જ નોંધ્યું છે કે પ્રતિવાદી અને સહ-કસૂરવારો સામેના આરોપો બરાબર સમાન અથવા નોંધપાત્ર રીતે સરખા નહોતા. વધુમાં, પ્રતિવાદી લેન્ડ રિફોર્મ્સ ઓફિસર હોવાને કારણે રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ ઓક્યુપન્સી હકો આપવા માટે અધિકૃત અધિકારી હતા અને સરકારી જમીનોના સંબંધમાં ઓક્યુપન્સી હકોના ગેરકાયદેસર વિતરણ માટે તેઓ સીધા જવાબદાર હતા. અમને એવું માનવામાં કોઈ સંકોચ નથી કે તપાસ અહેવાલમાં મળેલી હકીકતો અને નોંધાયેલા તારણો પર, નોકરીમાંથી દૂર કરવાની સજા પ્રતિવાદી સામે સાબિત થયેલી ગેરવર્તણૂકને અનુરૂપ નથી તેમ કહી શકાય નહીં અને હાઈકોર્ટે ટ્રિબ્યુનલના આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈતો હતો.

૧૮. પરિણામે અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે, હાઈકોર્ટનો તારીખ ૦૧/૧૨/૨૦૦૮ નો આદેશ અને ટ્રિબ્યુનલનો તારીખ ૨૨/૦૬/૨૦૦૭ નો આદેશ રદ કરવામાં આવે છે. પક્ષકારોએ પોતપોતાનો ખર્ચ જાતે ભોગવવાનો રહેશે.

અપીલ મંજૂર.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used

for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.